

AZ
ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE

19 80

Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1980. Szerk. Németh Mária. Bp., OSZK, 1982. 609 p.

Az utóbbi években megsokasodtak az évkönyv, mint műfaj, mint adekvát közlésforma elleni érvek, megmondolások. Kétségkívül sok találó megállapítás, vitairat született, ám az is nyilvánvaló, hogy az érvek egy része inkább csak arról tanuskodik, hogy különböző pozíciókból másként fogható fel maga a műfaj, és így közleményeinek értékelése is eltérő lehet. Az OSZK 1980-as évkönyve, amely szerkezetében, kialakításában nagyon is következetesen épít a tavalyi és az előző évi kötetekre, egyszerre alkalmas arra, hogy néhány ilyen – szerintünk rosszul célzott – érvet visszatartsunk, és arra is, hogy más esetekben további meg-

fontolásra javasoljunk egy-két – természetesen nem tőlünk származó javaslatot.

A kötet két nekrológgal, két kiemelkedő könyvtári szakember és OSZK munkatárs búcsúztatásával indít. *Hámori* Béláról és *Horváth* Viktorról hosszú ideig – mondjuk az OSZK újabbkori történetét összefoglaló nagyobb tanulmányokig – minden bizonnyal ez a két írás lesz a leghitelesebb, legbővebb forrás. Természetes, hogy nem az 1982-es impresszumú évkönyvből szerez bárki is tudomást a halálesetekről, de nem kétséges az sem, hogy e két tanulmány nem egyszerűen eseménybejelentő jellegű. Még fokozottabban vonatkozik ez *Az OSZK 1980-ban* című nyitó fejezet két terjedelmes, tartalomgazdag beszámolójára. Az OSZK és a KMK munkáját, elért eredményeit, működésének jellegét és problémáit a tárgyévben bemutató dolgozatok (*Somkúti* Gabriella és *Papp* István tollából) mostanra nyilván elavultak. Elavultak a szónak az új információkat szem előtt tartó értelmében. Hogy mi történt azóta az OSZK-ban, hogy mi változott 1981, 1982, sőt 1983-ban, hogy milyen változások zajlottak le a KMK-ban, arról az intézmény dolgozóin kívül a szakmai is tájékozódhat. A jövődől vagy éppen a most kutató számára olvashatónak kell lennie az 1980-as év eseményeinek, és vajon hol lenne ennek jobb és célszerűbb helye, mint az évkönyvben. Az efemer, informális, szóbeli vagy a könyvtári "könyvű"-sajtó hasábjain megjelent ismertetések, beszámolók stb. semmiképp sem pótolhatják az ilyen egyszerre hivatalos jellegű és tudományos alaposágú beszámolókat. Nem adják, nem adhatják ugyan az újdonság ingerét, de, hogy maradandóak, hogy forrásművűek miatt avulhatatlanok, az bizonyos.

A könyvtári munka elvi és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó második fejezet (nagyobb publicitást is érdemlő) két nagyobb tanulmánya közérdeklődésre tart számot. Az új szakfelügyeleti rendszer ma is minisztériumi kidolgozás alatt áll. *Zircz* Péter tanulmánya *A könyvtári szakfelügyelet* részletes ismertetését adja egy lehetséges új, a könyvtárak 90%-át átfogó szakfelügyeleti rendszernek. A szerző igyekszik eloszlatni a szakfel-

ügyelet fogalmához kapcsolódó tévhiteket. Az alapfogalmak (ágazati irányítás, felügyelet, ellenőrzés, szakfelügyelet stb.) tisztázása után a szakfelügyeletnek a könyvtárpolitikában betöltött szerepével foglalkozik. A külföldi példák s a magyar könyvtárügyi szakfelügyelet három évtizedes történetének áttekintése után javaslatokat tesz szakfelügyeleti rendszerünk továbbfejlesztésére. Bemutatja az általa kidolgozott javaslatok elveit, céljait, majd részletesen ismerteti javaslatát.

E fejezetben olvasható *Borsa Gedeon* tanulmánya *A 16. századi nyomtatványok átfogó regisztrálásának terve*, amely mintegy félmillió 16. századi nyomtatvány világkatalógusának *leírási és mutatókészítési* munkálatainak részletes tervét adja. A latin nyelvű világkatalógus egyúttal a kiadványok lelőhelyjegyzékeként is funkcionálna.

Az évkönyv harmadik fejezete *Az OSZK gyűjteményeiből és történetéből* írásai egy-egy részterületet fognak át időben, illetve feladatkörben a könyvtár belső életéből. *Haraszthy Gyula* érdekes írása *Kísérlet az Országos Széchényi Könyvtár anyagi gondjainak megoldására (1924–1938.) Könyvaukciók* a könyvtár történetéhez szolgáltat adalékokat. A szerző a jelzett évköröknek nem teljes történetét, csak egy részterületét, a gazdasági "evickelés" területén történeteket tekinti át. *Wix Györgyné* művelődés- és tudománytörténeti szempontokat, ugyanakkor a közművelődés igényeit figyelembe véve tárgyalja a Nemzeti Könyvtárra háruló retrospektív hungarika állománykiegészítés kérdéskörét. *Az állományi teljességre törekvés lehetőségei és korlátai. (A patriotika gyűjtés hiányainak retrospektív pótlása)*. Valószínű, hogy a Nemzeti Könyvtár állományával foglalkozó tanulmány következtetései szakmai körökben további tanulmányok, viták alapjául szolgálnak. Az olvasói katalógus rekonstrukciójának befejezése, s az új katalógus indítása különösen aktuálissá teszi *Bánáti Istvánné* tanulmányát *Az Országos Széchényi Könyvtár olvasói betűrendes katalógusa*, amely a katalógus történetét, munkálatait 1938-tól napjainkig követi végig. A jövő feladatait is számba véve elemzi Bánátiné a gépi feldolgozásra alkalmas címfelvételi rendszer problémáit, s az új katalógus indításával kapcsolatos munkák irányát.

A nem könyvtáros, az OSZK-t csak kutatóként ismerő, szélesebb olvasóközönség, a könyv- és művelődéstörténet tudósai számára készült az évkönyv negyedik, kultúrtörténeti tanulmányokat tartalmazó része. A nyolc, igen különböző témakörű tanulmány ismertetése (kivált értékelése) nem lehet feladatunk. Érdemes azonban náluk is elidőzni rövid ideig. Nem pusztán presztizs, sok évtizedes elvárásrendszer teszi szükségessé, hogy ilyen munkák, ilyen valóban magas színvonalú alkotások szerepeljenek egy nagykönyvtár évkönyvében. Bár talán ez a szempont sem elhanyagolható. Jelzi egy könyvtár rangját, munkatársainak a könyvtár természetével, jellegével egybevágó tudósi, kutatói gárdáját, e gárda produkcióit. A művelődéstörténetnek amúgy sincs önálló fóruma (a könyvtörténetnek is csak egy), így kényszer is, öröm is, hogy nagy fontosságú, évtizedek múlva is keresett írások nyomtatásban, legalább az évkönyvben hozzáférhetőek legyenek.

Ami itt probléma lehet, az más természetű. Az írások legtöbbje jól beleillik a profilba, a feltehető érdeklődés természetesen fordul majd ilyenféle írások után keresve, az OSZK évkönyvéhez. Van azonban olyan publikáció is, amelynek talán nem a legmegfelelőbb fóruma az évkönyv. Elsősorban *Lichtmann Tamás Móricz* elemzésére gondolunk. Míg a többi írás nem járt volna jobban akkor sem, ha valamely akadémiai folyóiratban került volna közlésre (azok átfutási ideje semmivel sem jobb, mint az évkönyvé), az ilyenféle

irodalmi, irodalomtörténeti írás egyrészt hamarabb (gondolom a Móricz-évforduló kapcsán) kaphatott volna nyilvánosságot, másrészt jobban bele is került volna az irodalmi köztudatba. A művelődéstörténészek hosszú idő óta jól tudják, hol kaphatnak tápot kutatásaikhoz, Móricz tanulmányért viszont csak a legelmélyültebb irodalomtörténészek lapoznak fel egy – az ő szempontjukból – ennyire periférikus kiadványt. Persze nem baj, hogy az OSzK ilyen imponáló módon jelzi, hogy kitűnő irodalmárai is vannak, ám a jövőben a negyedik fejezet anyagát még jobban "profilozva" szeretnék látni.

SARLÓS VERA